

IZ INOSTRANIH ARMIIJA

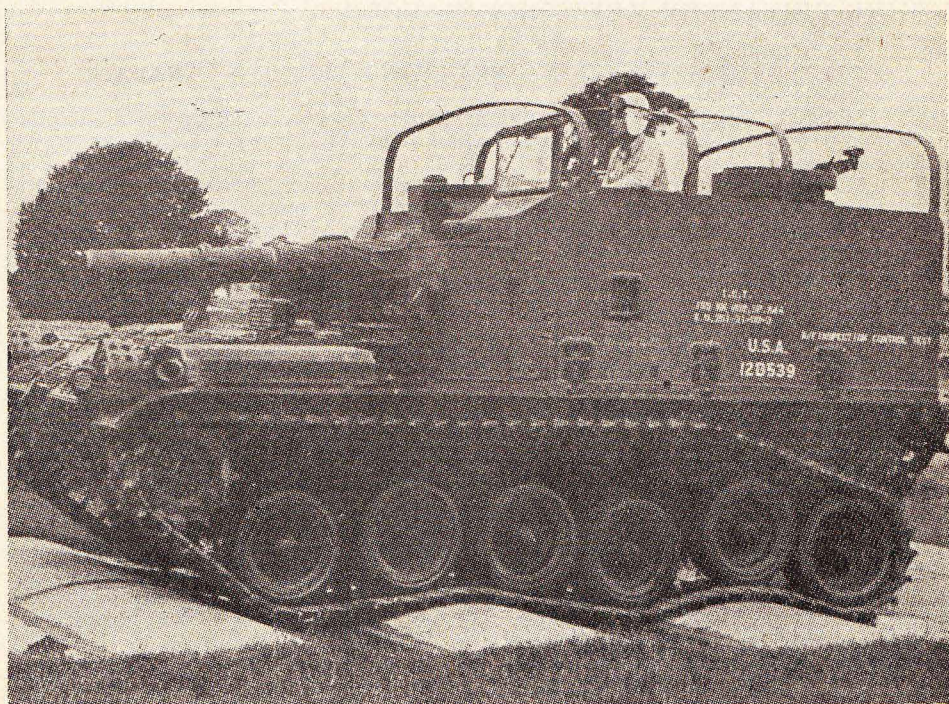
SAD I ZEMLJE AMERIČKOG KONTINENTA

NOVA AMERIČKA SAMOHOTKA 155 MM

Sredinom avgusta o. g. objavljeni su podaci o novoj američkoj samohotki M. 44 155 mm, koja pretstavlja najpokretljivije srednje američko oruđe ovoga tipa. Arsenal u Detroitu je još 1946 dobio zadatak projektovanja jednog novog vozila sa većom pokretljivošću i boljim osobinama od onih iz Drugog svetskog rata; ova haubica M. 44 rezultat je toga posla, s tim što su se podaci o njenoj konstrukciji i usavršavanju držali četiri godine u strogoj tajnosti.

Prilično srodna lakom tenku *Walker Bulldog*, samohotka M. 44 je najveće i najteže borbeno sredstvo u svojoj «porodici lakih vozila». Međutim, iako je njen glavni zadatak artiljeriska podrška, ona se može primeniti i kao prateće oruđe.

Ova se samohotka može spremiti za dejstvo za kraće vreme od ma kog drugog artiljeriskog oruđa srednjeg kalibra. Po drumovima se kreće brzinom od preko 45 km, a po terenu ide svuda gde i tenk.

Pored iznetog izgleda da ovo oruđe pretstavlja haubicu sa najvećom brzinom gađanja koja je ikada dosada bila postignuta, zbog naročito usavršenog sistema zatvarača koji smanjuje napore oko punjenja cevi i obezbeđuje stalnu tačnost i brzinu gađanja. Punjenje se može vršiti i rukom. Elevacija cevi takođe se vrši nekoliko puta brže no kod ranijih oruđa.

Postolje cevi opremljeno je novim hidrauličnim sistemom trzanja koji ga svodi na 1/3. Ovo je povećalo radni prostor u odeljenju za posadu, čime je omogućena veća elevacija i šire polje dejstva.

Glavni sastavni delovi ovog oruđa — motor, transmisija, pomoćni generator, opruge, itd, pripadaju standardnim delovima Oružno-tehničke službe i mogu se stavljati i na druga standardna sredstva i vozila. Ovo je umnogome smanjilo broj rezervnih delova koje Armija mora držati u skladištima i spada u okvir opšteg programa standardizacije.

Posada ove haubice bolje je zaštićena no što je to bilo kod ranijih oruđa. Kao pojačanje zaštite protiv infiltracije neprijateljskih trupa i niskoletećih aviona uveden je mitraljez 12 mm sa novim postoljem i poljem dejstva od 360°. Oruđe može da gađa i na nagibu od 30%.

Uklanjanjem izvesnih delova težina oruđa *M. 44* može se smanjiti i posediti za vazdušni transport. Postolje i haubica su tako izbalansirani da se sva potrebna elevacija može dati oruđu ručnim okretanjem jednog točka i uz minimalno naprezanje.

Mada ovo oruđe — spremno za dejstvo — ima težinu od 32 tone, njegov pritisak na zemlju je manji no kod prosečnog automobila.

(*Army Navy Air Force Journal*, 21 avgusta 1954)

ZEMLJE BRITANSKE ZAJEDNICE NARODA

OPITI U SADEJSTVU AVIONA, PEŠADIJE I TENKOVA U NAPADU

Britanski general Martin, vojni saradnik dole pomenutog lista, napisao je članak o opitima koji su izvršeni sa tenkovima, avionima i pešadijom u napadu, naročito u pogledu tačnosti gađanja. Dajemo članak u izvodu.

Polovinom jula ove godine, na padinama koje nadvišavaju Imber, Pešadiska škola iz Vonminstera izvršila je nove opite za prikazivanje sadejstva pešadije i tenkova u napadu. Vežbe su otpočele akcijom raznih tipova aviona, u okviru avijaciske podrške trupa na zemlji.

Ciljevi koji su bili izabrani nalazili su se u blizini samih posmatrača i tačnost gađanja bila je u svim slučajevima upadljiva. Najpre se pojavio bombarder tipa *Canberra*.

Leteći u određenom pravcu i upotrebljavajući crvenu oznaku cilja (*indikator*), avion je uspešno pogodio metu. Ovaj metod obeležavanja cilja spada u bombardersku tehniku za noćna dejstva. On se koristi kod aviona za obeležavanje ciljeva (*Pathfinders*) da bombarderskim avionima koji lete pozadi daju potrebnu korekturu — osnovanu na spuštanju i padanju *indikatora*. Indikator koji ima nešto veću težinu od 100 kg gori 7 minuta, a onaj od 500 kg 20 minuta.

16 raketa pogađaju cilj. — Posle toga su se 4 aviona *Wyvern*, iz Pomorskog vazduhoplovstva, približila na oko 1.200 m, izvršila obrušavanje do oko 250 m visine i izbacila plotun od 16 raketa, koje su eksplodirale kao jedna, usred određenog cilja. Sa običnim ili kumulativnim punjenjem rakete mogu izbaciti iz dejstva svaku napadačku snagu.

Rakete nisu u tolikoj meri precizne kao pešadiska PT oruđa, ali bi one bile naročito dragocene protiv ukopanih topovskih skloništa, čija bi krovna zaštita bila slaba.

Zatim su naišli avioni *Vampire*, koji su se spustili nisko radi napada na palm bombama. No, u toku te akcije ostavili su utisak velike osećljivosti na dejstvo PA odbrane.

Najzad, prikazan je i napad avionima *Venom*, u kome su oni upotrebili rakete sa upaljačima težine oko 30 kg. Vazdušna akcija je završena niskim letom 4 aviona *Sabre 7-86*, koji su, po sistemu »sledite vođu« (jedan za drugim) prikazali napad višecevnim mitraljezima kalibra oko 12 mm.

Tenkovi i oklopni transporteri. — Posle svega iznetog, izveden je poučan napad tenkova *Centurion*, i to u sadejstvu sa oklopnim transpor-

terima (za prenos pešadije) i uz podršku topova i bacača. Ovi oklopni transporteri sastojali su se od tenkova *Churchill* kojima su skinute kupole. Smatra se da ovakvi transporteri nisu zadovoljavajući, pošto mogu prenositi samo po 7 ljudi, dok su oni iz doba rata prenosili po 11. Stvari će se, izgleda, poboljšati kada tenkovi *Comet*, koje će zameniti *Centurion*, budu na raspoloženju za zamenu transportera *Churchill*.

(*Daily Telegraph*, 13 juli 1954)

NOV UREĐAJ ZA SPASAVANJE PILOTA

U Britaniji je usavršen i već se proizvodi uređaj za izbacivanje sedišta iz aviona. Taj uređaj može spasti život pilota čiji avion posrne na visini od 15 m nad zemljom. Novo sedište se izbacuje iz pilotske kabine brzinom od oko 95 km na čas. Pola sekunde docnije, sedište automatski ispušta jednu kutiju iz koje izlazi mali ali jak padobran. Posle još dve i po sekunde, glavni padobran se otvara, a za to vreme je brzina padanja pilota već znatno smanjena. Pilot se zatim spušta na zemlju normalnom brzinom od oko 20 km na čas. Mehanizam je montiran sa preciznošću od desetog dela sekunde. U obrušavanju će ovaj uređaj dejstvovati do na 30 m od zemlje, a pri ravnom letenju i na 15 m, dok je ranije pilot bio smatran izgubljenim ako se nalazio na visini manjoj od oko 300 m.

(*Military Review*, septembar 1954)

KRATKE VESTI IZ AUSTRALIJE

Oružane snage. — Kao rezultat trogodišnjeg odbranbenog programa, Australija sada ima oružane snage jačine od 150.000 ljudi, dok je juna 1950 ova zemlja imala svega 58.000. U okviru sadašnjeg programa nacionalne službe svake godine se na vežbu poziva 33.750 ljudi. Mornarica ima sada 23 broda, a vazduhoplovstvo je skoro utrostručilo svoje snage.

Atomska istraživanja. — Australiskoj komisiji za atomsku energiju dato je ovlašćenje da izgradi specijalne laboratorije za naučna istraživanja u oblasti tehnologije atomske energije. Laboratorije će biti podignute u Sidneju i stajace pod direktnom upravom pomenute Komisije.

Produkcija uranijuma. — U poslednje vreme je dat poseban stimulus za proizvodnju uranijuma, i to kako državnim tako i privatnim preduzećima. U Port Piriju izgrađena je velika rafinerija za rudu uranijuma.

(*Military Review*, septembar 1954)

KANADSKE ORUŽANE SNAGE

Još pre tri godine kanadsko Ministarstvo narodne odbrane postavilo je sebi za cilj da do kraja marta 1954 ostvari efektiv celokupnih oružanih snaga Kanade od oko 120.000 ljudi. Podaci koje je ovo Ministarstvo nedavno objavilo pokazuju da je do kraja februara ov. g. dostignut ukupan efektiv od 111.200 ljudi, što znači za oko 6% manje od predviđenog broja.

Koncem februara efektivni tri vida oružanih snaga Kanadske armije bili su ovako raspoređeni: kopnena vojska 49.464, vazduhoplovstvo 44.962, mornarica 16.771. Kopnena vojska imala je dislociranih 1 brigadu u Koreji i 1 u Zapadnoj Nemačkoj; ostale jedinice bile su rasturene po čitavoj teritoriji Kanade. Vazduhoplovne snage, nastavljajući i dalje svoje opremanje savršenijim materijalom, zamenile su avione ranijih datuma najnovijim tipovima. Pre izvesnog vremena i poslednja eskadrila od onih 12 grupa, koje Kanada po obavezi (u okviru NATO-a) drži stacionirane u Evropi, stigla je u bazu Baden-Solingen, u Zapadnoj Nemačkoj, tri meseca pre određenog datuma. Pored toga, postoje vazdušni mostovi u cilju transporta trupa i materijala, i to jedan između Dorvala (blizu Montreala) i Koreje,

a drugi između Vašingtona, odnosno Takoma u Sjedinjenim Američkim Državama i Tokija. Kanada je, pored ostalog, uspela da počev od 1950 godine naovamo obuči u centrima za obuku u Vinipegu i Centraliji (Ontario) oko 2.700 pilota i navigatora, pripadnika oružanih snaga pojedinih država — članica NATO-a. Računa se da se u ovim istim školama sada obučava još oko 1.000 ljudi.

Kanadska mornarica raspolaže sa 3 kontratorpiljera u korejskim vodama i 36 ratnih brodova u Atlantskom Okeanu, i to počev od nosača aviona *Magnificent* do brodova za pratnju konvoja, fregata i drugih. Ovi brodovi su stavljeni na raspoloženje NATO-u. Pet novih brodova za pratnju konvoja spušteni su u more i biće uskoro stavljeni u službu. Jedan novi nosač aviona, *Bonaventure*, koji je Kanada kupila, nalazi se sada na popravci u Belfastu. Kanadska vlada je, takođe, uspela da isporuči 4 od 6 obalskih čistača mina koje se obavezala da izradi za potrebe francuske mornarice.

Prošlo zasjedanje kanadskog Parlamenta bilo je obeleženo žučnim diskusijama po pitanju rada Ministarstva narodne odbrane. Mada u toku letnjeg zasjedanja (do jula ov. g., kada je objavljen ovaj članak) to pitanje još nije bilo pokrenuto, moglo bi se očekivati burno reagovanje od strane opozicije u momentu kada se bude raspravljalo o budžetu, odnosno kreditima ovog Ministarstva.

(*Revue de défense nationale*, juli 1954)

FRANCUSKA I ZEMLJE BENELUKSA

FRANCUSKA ŠKOLA JAHANJA I OKLOPNIH JEDINICA U SOMIRU

Škola jahanja u Somiru osnovana je 1825 odlukom Karla X, a 1945 postala je *Škola jahanja i oklopnih jedinica*, podvlačeći na taj način, čak i svojim nazivom, evoluciju modernog naoružanja i pobjedu motorizacije na bojnopolju. Njen je zadatak danas da stvara i usavršava kadrove oficira i podoficira za oklopne jedinice, i to kako aktivne tako i rezervne.

U cilju obuke u Somir dolazi svake godine masa od skoro 700 slušalaca raznih kategorija. U ovu Školu primaju se najpre na praktični kurs potporučnici koji izlaze iz specijalne vojne škole y Sen-Sir-Ketkidanu, gde su u toku 2 godine imali priliku da steknu opštevojno obrazovanje. Oni koji su se opredelili za oklopne jedinice dolaze u ovu školu u Somiru da bi u njoj, tokom treće godine studija, naučili sve ono što treba da zna jedan mlad oficir oklopnih jedinica.

Drugi oficiri, stariji od napred pomenutih, čina poručnika ili kapetana raznih rodova oružja, pohađaju ovde opšte kurseve za upoznavanje sa oklopnim jedinicama. Oni izučavaju nekoliko meseci komandovanje i rad jedinica pridodatih nekoj podgrupi oklopnih jedinica.

Organizovani su naročiti kursevi koji su namenjeni podoficirima — kandidatima za oficirske činove, kao i pitomcima podoficirima i regrutovanim mladićima koji žele da postanu rezervni oficiri. Ova poslednja grupa, koja se obično naziva E.O.R., naročito je interesantna. Primljeni sa istim pravima kao i oni u aktivnom kadru, ovi mladići stižu u Somiru sve odlike koje će od njih stvoriti prave starešine Armije. Pored toga, to je istovremeno i bitno jemstvo čvrstine i moralnog jedinstva između aktivnih kadrova i kadrova rezervne vojske.

»Radi se o tome — kaže se u jednoj direktivi uprave škole u Somiru namenjenoj nastavnima — da se ovi mladići, koji u većini slučajeva nemaju vojničkog duha, nauče da uvažavaju i vole vojsku. To se može postići ako se u svom radu obraćamo njihovom razumu i njihovom srcu. Tek onda treba im polako ulivati vojnički duh, osećanje discipline i vojničkog držanja, smisao za inicijativu i odgovornost.«

U E.O.R. se može stupiti na dva načina: ili posećujući u toku studija u civilu više kurseve predvojničke obuke na visokim školama i univerzitetima, ili putem konkursa odmah posle završenog regrutovanja. Kako vreme trajanja kursa u Somiru ne prelazi jedan semestar, to je tehnički nemoguće da se ovim mladićima da jednako obrazovanje kao i budućim aktivnim oficirima. Cilj je

samo da se oni osposobe za komandovanje jednom malom jedinicom oklopnog sastava, i to samo jednog tipa:

- vodom lakih oklopnih jedinica (za izviđanje ili lakih tenkova);
- vodom srednjih tenkova;
- ili, pojedinci, vodom-radionicom za popravku oklopnih sredstava, odnosno snabdevanje ili vodom za vezu.

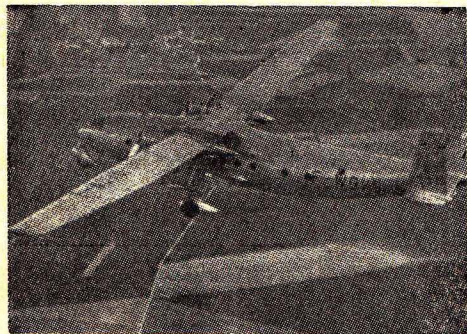
Zbog toga se u dobrovoljno izabranoj jedinici obuka i ograničava samo na materijal koji će se koristiti prilikom njene upotrebe u ratu, kao i na taktiku malih jedinica. Šest meseci boravka u školi, odnosno pet i po meseci obuke suviše je malo da bi se toliko novih pojmova moglo asimilirati i da bi se dobio gotov »komandant«. U Školi se za ovo vreme radi intenzivno i svaki dan je u potpunosti iskorišćen.

Po završetku kursa slušaoci se proizvode u potporučnike ili aspirante i u ovom činu oni služe svoj zakonski rok.

(*Feuille d' avis de Lausanne*, 25 juni 1954)

FRANCUSKI AVION SA DVOSTRUKOM NAMENOM

Pošto je prethodno bio podvrgnut izvesnim modifikacijama u strukturi i opremi, avion *H. D. 32* ponovo je spreman za dalje opite. Glavna kabina aviona može da primi ili tovar ili ljudstvo, ili, pak, mešovite toware. Avion može da dejstvuje sa najmanjih aerodroma, pa čak i sa običnih terenskih letilišta.

Ovaj francuski avion može da leti na velikim visinama i ima 2 motora od po 1.200 KS tipa *R-1830-92 Twin-Wasp*. Njegova ekonomska brzina letenja na visini od oko 3.000 m iznosi oko 280 km na čas. Sa bruto teretom od oko 20.000 kg avionu je potrebna poletna staza dužine oko 700—800 m, da bi se uzdigao iznad prepreke visine oko 12 m. U verziji putničkog aviona, aparat može da primi 42 osobe.

(*Military Review*, septembar 1954)

ŠVAJCARSKA

STANJE VAZDUHOPLOVSTVA I PAO U ŠVAJCARSKOJ ARMIJI

U vezi ankete koja se u poslednje vreme sprovodi putem štampe kroz švajcarsku javnost sa ciljem da se ova donekle upozna sa stepenom odbranbene gotovosti Švajcarske, odnosno njene Armije, na slučaj eventualne agresije na ovu zemlju, uredništvo poznatog lozanskog dnevnog lista obratilo se pukovniku — komandantu divizije Primo-u, komandantu švajcarskog vazduhoplovstva i PAO, s molbom za jedan intervju. Ovaj se odazvao toj molbi i dao je niz zanimljivih odgovora po pitanju današnjeg stanja ratnog vazduhoplovstva i PAO u Švajcarskoj.

Iz tog intervju-a donosimo, uglavnom, odgovore pukovnika Primo-a u nešto skraćenom obliku.

Prvo pitanje se odnosilo na vazduhoplovstvo Švajcarske armije, odnosno na to koja je vrsta aviona Švajcarskoj najviše potrebna, na dejstvo savremenog vazduhoplovstva na oklopne jedinice i koliko bi aviona bilo potrebno na jednu

diviziju da bi vazduhoplovstvo u potpunosti moglo da odgovori svom zadatku. Pukovnik Primo je dao sledeće mišljenje:

»Činjenica je da većina drugih zemalja poseduje daleko nadmoćnije vazduhoplovstvo nego što je Švajcarsko. Ako želimo da se suprotstavimo jednoj savremenoj armiji, moramo, takođe, posedovati glavno oruđe iz Drugog svetskog rata: vazduhoplovstvo. Ovo utoliko pre što se ne možemo ograničiti samo na odbranu: potrebno je vršiti protivnapade svuda i svaki put kad je to moguće. S tim u vezi, vazduhoplovstvo bi moglo korisno da potpomogne protivnapade naše pešadije i oklopnih jedinica.

Neosporno da je avion najopasniji protivnik tenku. Korejski rat nam za to pruža najbolji primer: 75% tenkova i 80% svih motornih vozila uništeno je u ovom ratu od strane vazduhoplovstva.

Odbrana jedne male zemlje, kao što je Švajcarska, nema potrebe za strategiskim bombarderima. Isto tako, švajcarsko vazduhoplovstvo nema potrebe ni za avionima presretačima, osim izvesnog broja lovaca zaduženih da vrše ulogu neke vrste vazdušne policije i sposobnih da, bar simbolično, sačuvaju poštovanje neutralnosti našeg vazdušnog prostora za ono vreme dok budemo mogli da ostanemo van oružanog sukoba. Ukratko rečeno, švajcarsko vazduhoplovstvo, svojim najvećim delom, treba da ostane taktičko, sa glavnim zadatkom dejstva protiv ciljeva na zemlji.

Što se tiče potrebnog broja aviona na jednu diviziju, tu stvar stoji ovako: u okviru Organizacije Severoatlantskog pakta predviđeno je 100 aviona na diviziju, dok mi u Švajcarskoj imamo sada oko 30 aviona. Čisto radi upoređenja potrebno je reći da kod Rusa dolaze 120 aviona taktičkog vazduhoplovstva na jednu diviziju.

Ovaj broj (30 aviona na diviziju) bio bi možda i dovoljan za Švajcarsku kada bi mi odlučili da se borimo isključivo po planinama. Međutim, vi znate da to ne dolazi u obzir i da doktrina naše odbrane isključuje napuštanje švajcarskog plato-a, njegovih stanovnika, mreže komunikacija i njegovih ekonomskih bogatstava. Iz tog razloga jasno je da je našem vazduhoplovstvu potrebno mnogo više sredstava od onih kojima danas raspolazemo.

Poznato je da moderan avion jako mnogo košta. No, treba istaći da velike sile u svetu čine znatne napore u cilju razvoja i jačanja svog vazduhoplovstva. U SSSR-u oko 50%, a u SAD više od polovine vojnog budžeta odlazi na vazduhoplovstvo. Pogledajmo neku drugu zemlju, bližu Švajcarskoj, naprimer, Švedsku koja sa svojih 7,000,000 stanovnika poklanja sve veću važnost svom vazduhoplovstvu. Nedavno su Šveđani povećali izdatke za vazduhoplovstvo, a nešto malo su smanjili kredite namenjene kopненоj vojsci. U 1952 Švedska je raspolagala sa 1.000 aviona na 12 divizija. Uskoro će se ovaj broj povećati na 1.500. Moram podvući da Šveđani, pored toga, moraju da održavaju i ratnu mornaricu.

Kopneni deo Švajcarske armije je prilično veliki i apsorbuje najveći deo kredita određenih za odbranu. Na taj način ne ostaje mnogo za druge, nazovimo ih »specijalne« vidove oružja čiji je značaj danas ogroman. Kod nas u Švajcarskoj obično postoji tendencija da se vazduhoplovstvo tretira kao drugostepeni vid oružane sile.«

Na drugo pitanje koje se odnosilo na razliku između običnog lovca i lovca-bombardera, sa kojima od njih raspolaze švajcarsko vazduhoplovstvo, kao i pitanje današnjeg takmičenja svetskih sila u postizanju što veće brzine aviona, pukovnik Primo je odgovorio:

»U švajcarskom vazduhoplovstvu se koriste, najvećim delom, lovci-bombarderi, tj. lovci koji se mogu preraditi u bombardere, i to: *Venom*, *Swift*, *Mystère* i *Ouragan*. To su sve lovci-bombarderi i koštaju mnogo skuplje nego obični lovci, ali su ekonomičniji, jer ostaju duže vremena u službi.

Uzmite, naprimer, sovjetski *Mig*, to je običan lovac i kao takav je jeftiniji. Ali, posle četiri godine on je dobar još jedino za staro gvožđe. On pretstavlja luksuz na koji se može odlučiti samo jedna velika sila kao što je Sovjetski Savez. Naprotiv, naši lovci, pošto su kao takvi korišćeni 3—4 godine, mogu se kao lovci-bombarderi koristiti još 6—7 godina.

U pogledu brzine aviona smatram da se zadnjih godina pričaju fantastične stvari o brzinama nadzvučnih aviona; stvarnost je nešto malo različita od tih priča. Ustvari, u svim zemljama se još uvek seriski izrađuju avioni sa

zvučnom brzinom. Što se tiče onih prvih — nadzvučnih — koji prilikom probijanja zvučnog zida čine »bang-bang«, to su još uvek samo probni avioni. Potrebno je da protekne više godina od prvih proba pa dok se pređe na serisku izradu... ukoliko se i donese odluka da se oni izrađuju. Danas, seriski avioni mogu takođe da probiju zvučni zid, ali samo pikirajući; obratno, u horizontalnom letu zvučna barijera je dosada probijena samo od strane nekih modela probnih aviona.

Doći će jedan trenutak, neizbežno, kada Švajcarska neće više moći da prati to takmičenje u brzini aviona iz razloga ogromnih troškova koje ono zahteva — jedan *Sabre* košta oko 3,000.000 švajcarskih franaka! Moramo se zadovoljiti zvučnim avionima, tipa lovac-bombarder, za dejstvo protiv ciljeva na zemlji, za podršku kopnenih jedinica, za gonjenje na bojištu i, takođe, za izvidanje. Međutim, treba ozbiljno shvatiti da onog dana kada odustanemo od daljeg učešća u toj trci za sportskim rekordima brzine aviona, — tada moramo utoliko više da pojačamo našu PA odbranu.

U vezi sa ovim, poslednje pitanje upućeno pukovniku Primo-u odnosilo se na PAO Švajcarske, tj. kakvo je njeno sadašnje stanje u pogledu savremenih PA sredstava. Njegov odgovor je glasio:

»Što se tiče kvantiteta naše PAO, ona je ograničena na minimum. U pogledu kvaliteta može se istaći da su se kod malih kalibara PA sredstava novi topovi 20 mm pokazali kao izvrsni. Nažalost, raspoloživi krediti dopustili su nam da njima zamenimo samo tri četvrtine ranijih oruđa istog kalibra. Situacija je daleko manje zadovoljavajuća kod oruđa srednjeg kalibra. Nemamo ni novaca ni topova da bismo mogli da zamenimo sadašnji PA top koji je potpuno prevaziđen najnovijim rezultatima vazduhoplovnog razvoja. Taj razvoj u oblasti aeronautike je suviše brz tako da PAO ne uspeva više da ga prati. Pre 1940 konstruisani su PA topovi sposobni da domaše (hvataju) avion C-36 iz toga doba. Danas su avioni C-36 van upotrebe, a PA topovi su ostali onakvi isti kakvi su i bili...

Stanje van PA oruđa teškog kalibra je još nepovoljnije: u današnje vreme kada avioni lete sve brže i na sve većoj visini, domet ovih oruđa je postao suviše mali, kao i početna brzina njihovih projektila. Ukoliko bi se i povećao njihov domet potrebno je sa njima gađati na nekoliko stotina metara ispred aviona u nadi da bi se isti mogao pogoditi. A na ovoj razdaljini avion ima mogućnosti da deset puta promeni svoj pravac.

Zabeležite da se ova kriza u teškim kalibrima PA oruđa ne odnosi specijalno na Švajcarsku, odnosno njenu Armiju. To je značajan problem svuda u svetu. U svima zemljama traže se nova sredstva, nova oruđa koja će biti sposobna da na što većoj visini dostignu savremene avione. U tom pogledu dirigovani projektil je vrlo interesantan, jer on može da prati avion i kada ovaj menja pravac. Danas Amerikanci seriski proizvode jedan model dirigovanog projektila koji su nazvali *Nike*. Ovaj projektil je osposobljen da sigurno pogodi bombarder koji leti brzinom od 700—800 km/čas na visini do 15.000 metara. Do izvesnog udaljenja od cilja ovim se projektilom upravlja pomoću radara. No, pored ovoga, on je snabdeven jednim malim radarom koji u toku samog leta projektila vrši poslednje i detaljne korekcije pravca.

Besumnje vam je poznato da se sada u Švajcarskoj vrše opiti sa ovim dirigovanim projektilima i očekuju se njihovi rezultati da bi se, eventualno, pristupilo kompletiranju naše PAO ovim sredstvima.

(*Gazette de Lausanne*, 24 jun 1954)

ZAPADNA NEMAČKA

UČEŠĆE NEMACA U LEGIJI STRANACA U INDOKINI

Prema jednoj brošuri Socijal-demokratske partije Zapadne Nemačke, od svršetka Drugog svetskog rata naovamo oko 250.000 Nemaca stupilo je u francusku Legiju stranaca, od kojih je oko 80.000 njih poginulo, zarobljeno ili oglaseno za nestale tokom rata u Indokini. Istovremeno je Socijal-demokratska partija uputila apel vladi Zapadne Nemačke kojim je poziva da učini kraj daljem regrutovanju Nemaca za Legiju stranaca.

Brošura sadrži oko 43 stranice i u njoj se pobijaju zvanične francuske izjave u pogledu broja Nemaca koji su stupili u Legiju. Na koricama brošure, u crno-belom, poređani su jedan za drugim skeleti koji na glavi nose beli legionarski kepi. Prema toj brošuri, gubici nemačkih legionara u Indokini prelaze uveliko broj američkih gubitaka u Koreji. Dok je u Korejskom ratu poginulo 24.386 Amerikanaca, u Indokini je poginulo oko 46.000 Nemaca.

Prema zvaničnim podacima koje je objavila Francuska, ističe se u brošuri, Nemci su sačinjavali oko 35% vojnika Legije. Međutim, njihov tačan broj, kako se dalje tvrdi u ovoj brošuri, iznosio je 70%, a u pojedinim bataljonima je dostizao čak i 80%. Sada se u Legiji stranaca nalazi oko 100.000 Nemaca, od kojih je 80.000 uzelo učesća u Indokini. Prema francuskim podacima u Indokini je ukupno učestvovalo oko 20.000 legionara, od kojih su 6.800 bili Nemci. Uprkos tome, prema listu Legije stranaca, *Képi blanc*, tokom 1948, 1949 i 1950 vratilo se iz Indokine u cilju demobilizacije oko 50.000 Nemaca.

U francuskim zvaničnim podacima se iznosi da je 1.600 nemačkih legionara branilo Dijen Bijen Fu. Brošura Socijal-demokratske partije tvrdi da je od 8.000 legionara koji su branili ovo utvrđenje bilo 6.000 Nemaca i da je od tog broja njih 3.500 tamo i poginulo.

Dalje, brošura optužuje francuske vlasti da pribegavaju svim mogućim sredstvima da bi privukle nemačke mladiće za Legiju stranaca. Pojedincima se daje najpre da piju, a potom se od njih traži da potpišu ugovor za Legiju. Koristeći svoje pravo okupacione sile, Francuzi omogućavaju ovim regrutima prelaz preko granice, a nemačke vlasti zatvaraju oči pred tim bojeći se da ne uvrede Francusku.

Neki nemački regruti bili su odvedeni pravo iz Nemačke u prethodne centre za obuku u Francuskoj i posle izvesnog vremena transportovani avionima direktno za Dijen Bijen Fu. Ovi su mladići bili puni iluzija o Legiji stranaca zahvaljujući filmovima u kojima se prikazuje kako legionari vode lep život u Severnoj Africi. Ustvari, to je značilo za njih obično masakriranje na bojištu u Indokini.

Većina ovih mladića stupa u Legiju zbog svog bednog socijalnog položaja, bilo zato što su to izbeglice ili nezaposleni radnici, bilo zato što nemaju više svog ognjišta i porodice. Samo nekolicina među njima dolazi u Legiju stranaca iz čiste želje za avanturama.

(*La Nation Belge* i *La Métropole*, 4 juna 1954)

NORVEŠKA

POJAČANJE ODBRANE NORVEŠKE

U Norveškoj je 1 jula 1954 istekao trogodišnji period prve izgradnje odbrane zemlje. Bilans koji se može napraviti na bazi dosadašnjih vojnih napora ove zemlje, jasno pokazuje da je sistem norveške odbrane — nezavisno od postojećih problema i teškoća organizacionog i komandnog karaktera — znatno pojačan i proširen.

Pored domaćih investicija od blizu 3 milijarde kruna¹⁾, Norveška je u toku ovog perioda dobila približno istu toliku pomoć od svojih saveznika, tako da ukupne investicije iznose oko 6 milijardi kruna. Deo vojnih troškova, u odnosu na celokupne državne izdatke, iznosio je 25—30%. Računajući domaću valutu, izdaci na narodnu odbranu u toku tri poslednje godine prelaze ukupne vojne izdatke Norveške u periodu 1905—1940.

Tri vida oružanih snaga, istina, nisu bila u mogućnosti da u potpunosti ispune program koji je bio projektovan na konferenciji u Lisabonu, 1952. Kopnena vojska, koja bi prema pomenutom programu trebala da ima 2 stajaće ojačane brigade, zasada ima samo jednu brigadu u Severnoj Norveškoj. Međutim, prema izjavi načelnika Generalštaba, još u toku 1954 u Južnoj Norveškoj treba da bude

¹⁾ 1 norveška kruna = 42 din.

formirana i pomenuta druga brigada. On je takođe izjavio da Norveška nikada nije raspolagala tako kvalitetnim ratnim materijalom kao što je to sada slučaj. Vežbe obveznika su pokazale da je u toku trogodišnjeg perioda borbena sposobnost norveškog vojnika osetno porasla. Rok službe u kopненоj vojsci nedavno je povećan sa 12 na 16 meseci (prvobitno je bio planiran na 18 meseci).

Norveško vazduhoplovstvo se sastoji iz 7 lovačkih eskadrila čije stanje načelnik štaba vazduhoplovstva smatra zadovoljavajućim. Leteće osoblje dobija odgovarajuću obuku u zemlji i inostranstvu. U toku perioda izgradnje, vazduhoplovstvo je preduzelo gradnju čitavog niza većih aerodroma, tako da će u roku od godinu dana raspolagati sa 15 prvoklasnih aerodroma. U vazduhoplovstvu je već 1953 bio uveden rok službe od 18 meseci.

Ratna mornarica nije još dobila sve jedinice koje su predviđene programom. Prema izjavama zamenika načelnika štaba mornarice, očekivane jedinice treba uskoro da budu dovršene i isporučene. Uvođenjem 18-mesečnog roka i za mornaricu, kvalitet pomorskih posada znatno je poboljšan. Isti visoki pomorski rukovodilac je takođe izjavio da je situacija u pogledu ljudstva dosta teška, zbog čega ga treba što više popunjavati na profesionalnoj osnovi. U smislu tog proširenja dosadašnjih kadrova, Komanda ratne mornarice podnela je odgovarajući predlog Ministarstvu odbrane.

Uprkos svih pomenutih nedostataka smatra se da odbrana Norveške nikada nije bila tako jaka kao danas.

(*Neue Zürcher Zeitung*, 6 juli 1954)

DALEKI ISTOK

TERITORIJALNA ARMIJA

U Indiji se sprema formiranje pomoćne, *Teritorijalne armije*. Predloženi zakonski nacrt u vezi sa ovim problemom ima za cilj da ovlasti centralnu vladu da obrazuje odgovarajuće logore prema svom nahođenju, i to kako u gradskim, tako i u poljoprivrednim oblastima.

Svaki građanin Indije može se dobrovoljno javiti za angažovanje u teritorijalnoj vojsci, stim da to ne bude za duži period od 5 godina.

Nijedno lice koje je postalo pripadnik teritorijalne vojske ne može biti pozvano na otsluženje vojnog roka, ali u svako doba može biti pozvano na određeni period vežbe. Svi zdravi i sposobni muškarci između 18 i 40 godina, izuzev bivših i sadašnjih pripadnika *Teritorijalne armije*, kao i bivših pitomaca i podoficira, mogu biti pozvani da se priključe oružanim snagama.

Pomenuti nacrt teži da stvori zakonsku osnovu za obezbeđenje potrebne nastave i obuke i da postavi široke principe za obrazovanje logora i poligona, kao i organizovanje vežbi za disciplinsku kontrolu nad polaznicima tečajeva dok su u logoru.

Predloženo je da se trajanje vežbi u logorima poljoprivrednih oblasti poveća na 10, a onih u gradskim na 20 dana. Svaki logor treba da primi oko 480 ljudi, a računa se da će troškovi za poljoprivredne logore iznositi 9.000, a za gradske logore 5.000 rupija.

NOVOPROIZVEDENI OFICIRI

Početkom juna ove godine održana je svečanost povodom predaje diploma novoprodučenim oficirima vojnog krila Akademije narodne odbrane. Ovoj svečanosti je prisustvovao general Timaja¹⁾, komandant Zapadne komande i bivši načelnik Akademije.

¹⁾ U svetskoj javnosti dobro poznat po svom radu u Komisiji za kontrolu primirja u Koreji.

166 novoprodučenih oficira, uključujući i 4 Nepalca, pripadaju 13 regularnom tečaju, 51 od njih 6-tom tehničkom tečaju i 37 podoficirskom tečaju.

Predajući nagrade najboljim pitomcima, general Timaja se osvrnuo na perspektive koje nudi služba u Indiskoj armiji, koje se, pored ostalog, karakterišu i mnogim putovanjima i premeštajima ne samo unutar Indije, već i preko mora.

O samom ljudstvu indiskih oružanih snaga general Timaja je novoprodučenim oficirima doslovno rekao:

»Vi ćete u svako doba imati ljude pod svojom komandom. Ovi ljudi spadaju među najbolje na svetu. Biće potrebno primeniti najviši stepen rukovođenja i komandovanja sa njima. Prilikom putovanja po zemlji imaćete prilike da proširite vaše znanje, kao i da se bavite planinarstvom, logorovanjem, skijanjem itd, što će vas učiniti pravim starestinom i korisnijim građaninom naše zemlje...«

Najzad, general je rekao da je cilj sve intenzivnije obuke kroz koju su oni prošli u Akademiji, i kroz koju će prolaziti i u budućnosti, da se osposobe za vođenje svojih ljudi u borbi. Ako neko pogine u borbi, to je smrt heroja; ko pak ostane živ, treba da se vrati kao heroj. U tom cilju oficiri treba da iskoriste svaku priliku za učestvovanje u borbi — ako se takva prilika ukaže — pa će uvideti da to »daje više iskustva i uzbuđenja no sva literatura iz mirnog doba«.

(The Hindu, 19 maj i 7 juni 1954)

RAT U INDOKINI¹⁾

U jednom od najpoznatijih vojnih časopisa Zapadne Evrope koji izlazi u Nemačkoj, objavljen je u dva nastavka članak koji daje osvrt na celokupan rat u Indokini. S obzirom na to da on obuhvata dosta sreden hronološki pregled operacija na tom nedavno ugašenom ratištu i da je pisan prilično objektivno (iz pera jednog francuskog rezervnog oficira i naučnika koji je, delimično, u ratu i lično učestvovao, a docnije duže vremena proučavao tamošnje prilike), dajemo kratak izvod iz članka — bez komentara i ulaženja u analizu i ocenu iznetih gledišta:

U uvodnom delu pisac izlaže ukratko geografsko-stregetiski položaj francuskog kolonijalnog poseda Indokine, posebno Vijetnama, okupaciju Indokine od strane Japana u toku Drugog svetskog rata, početak i razvoj Ho Ši Minovog pokreta, proklamovanje nezavisnosti »Demokratske Republike Vijetnama« (što je Ho Ši Min izvršio 2 septembra 1945), pregovore koji su u toku 1946 godine vođeni između Ho Ši Mina i francuske vlade i događaje koji su krajem 1946 doveli do prekida pregovora, a time i do početka rata u Indokini.²⁾

Rat u Indokini pisac deli na četiri faze: gerilski rat, rat na otvorenom polju (u toku kojeg vijetnamske snage dobijaju iz Kine ratni materijal i izvežbane kadrove), fazu ravnoteže (u kojoj Ho Ši Min formira divizije) i fazu operacija (u kojoj se Vijetnamska armija oseća dovoljno jakom za preduzimanje odlučne protivofanzive).

Za Ho Ši Minov metod ratovanja pisac iznosi da se on karakteriše primenom ovih osnovnih principa:

a) Napuštati svaki grad i svako područje koje se ne može sigurno držati.
b) Gerilski rat voditi dotle dok neprijatelj ima brojnu nadmoćnost i bolje oružje.

c) Regularne jedinice stvarati blagovremeno i sa njima, preći u odlučnu protivofanzivu tek kad je konačna pobeda sigurna.

Posle ovog pisac prelazi na izlaganje ratnih događaja.

1) Gerilski rat. — U početku ove faze (1947) Francuzi su imali izvesnih uspeha: pored ostalog, zauzeli su Hanoj i uspostavili saobraćaj na glavnoj

¹⁾ Indochina, von Bernard B. Fall, *Wehrwissenschaftliche Rundschau*, jul i avgust 1954.

²⁾ Opšti karakter rata u Indokini i njegova politička strana detaljnije su obrađeni u »Vojnom delu«, br. 6/53 — str. 95—101.

komunikaciji Hajfong—Hanoj. Međutim, s obzirom na brojnu slabost francuske armije (jedva 40.000 ljudi) i veliko prostranstvo teritorije zahvaćene gerilom, kao i s obzirom na karakteristike zemljišta⁹⁾, Francuzi nisu bili u stanju da izađu na kraj s protivnikom niti su mogli da spreče uništenje svojih posada u jako udaljenim uporištima. Zbog toga je načelnik francuskog Generalštaba, general Revers, predložio 1949 da se napuste spoljna uporišta i da se francuske snage koncentrišu u delti Crvene Reke; ovaj predlog bio je, iz političkih razloga, odbijen (u to vreme uspostavljena je u Vijetnamu vlada Bao Daja). Posledice rasturenosti francuskih snaga po mnogobrojnim uporištima brzo su se pokazale: u septembru 1950 Vijetminci su napali tanak lanac francuskih uporišta na vijetnamsko-kineskoj granici, zauzeli ih i time omogućili nesmetano dobijanje pomoći iz Kine.

2) Rat na otvorenom polju. — Za početak ove faze karakteristično je sledeće: vijetminski bataljoni — koji su napadali francuska uporišta — nisu više pretstavljali gomile iz 1946, naoružane starim puškama, već sposobne i dobro naoružane jedinice koje su bile opremljene kako automatskim naoružanjem tako i bestrajnim topovima 57 mm; osim toga, tada su se kod vijetminskih trupa prvi put pojavila laka protivavionska oruđa i brdske haubice 105 mm.

Stanje francuskih snaga pogoršalo se u tom vremenu kako zbog istrošenosti borbenih sredstava (naročito tenkova i motornih vozila) tako i zbog gubitaka, tropskih bolesti i odlaska ljudstva koje je otslužilo svoj rok.

U takvoj situaciji preuzeo je rukovođenje ratom u Indokini francuski general de Latr de Tassinj. On je odmah mobilisao nekoliko godišta francuskih rezervista u Indokini kako bi stvorio dovoljno snaga sposobnih za brze akcije. Te su snage formirane u t. zv. »mobilne grupe«; sastav jedne mobilne grupe bio je: 1—2 bataljona motorizovane pešadije, 1 tenkovski bataljon sa izviđačkim vodom, 1—2 art. divizionu i odgovarajući pozadinski delovi.

U isto vreme je komandant Vijetminske armije, Djiap, procenio da je nastupilo vreme za odlučnu protivofanzivu i rešio da napadne francuske trupe u delti Crvene Reke u otvorenom boju. On je u januaru 1951 sa tri divizije krenuo sa severa prema Hanoju sa ciljem da ga zauzme. U rejonu oko 30 km severozapadno od Hanoja dve francuske mobilne grupe sačekale su napad jedne vijetminske divizije koja je u gustim talasima napadala preko otvorenog prostora, izložena uništavajućoj vatri francuske artiljerije i napalm-bombama. Napad je odbijen. »Kad su se Vijetminci povukli — kaže pisac — na bojištu je ležalo 1.500 mrtvih i 6.000 ranjenih«.

Djiap je, uprkos toga, pokušao 1951 još dva puta da tuče Francuze na otvorenom polju, u delti Crvene Reke, ali nije uspeo; njegove su trupe imale pritom znatne gubitke.

Ovaj Djiapov prelaz u ofanzivu, sa trupama još nedovoljno izvežbanim za operacije na otvorenom polju, bio je, po mišljenju pisca, velika greška.

Francuske trupe su se u toku 1951 godine, pod rukovodstvom de Latra, pojačale, materijal je iz SAD pristizao u većim količinama, a preduzeto je i formiranje Vijetnamske nacionalne armije (Bao Dajeve trupe). Koristeći takvu situaciju, general de Latr je u novembru 1951 preduzeo akciju u cilju zauzeća rejona Hoa Binh čime je presečena komunikacijska veza između vijetnamsko-kineske granice i rejona Tan Hoa (južno od delte Crvene Reke).

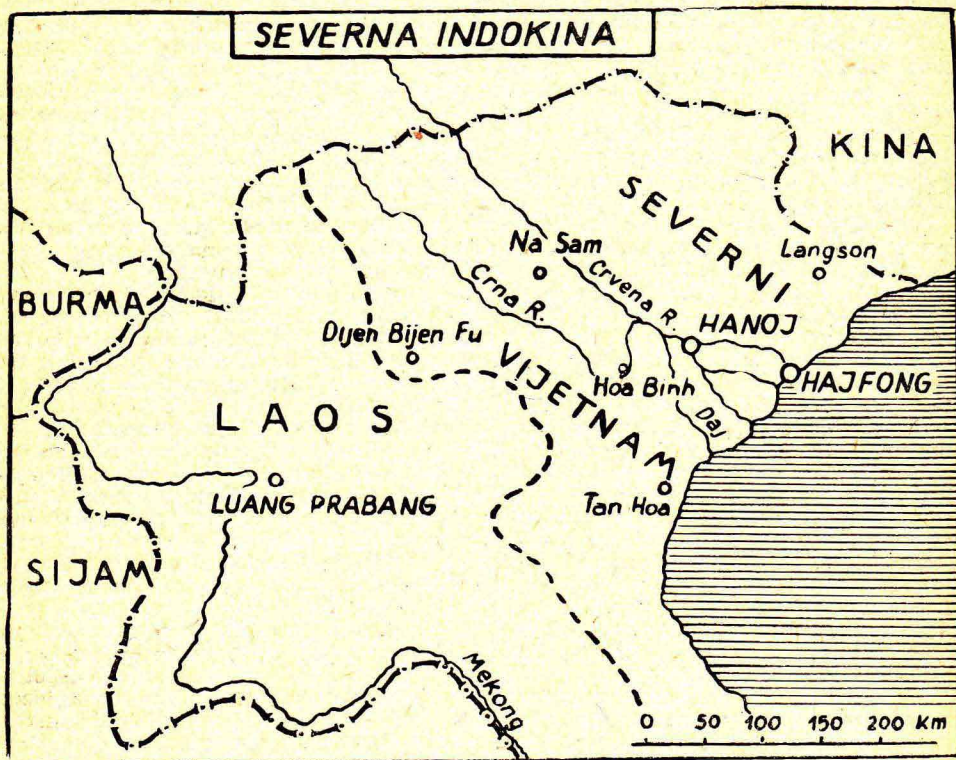
Ho Ši Minove snage takođe su se pojačavale i razvijale. Djiap je uvideo svoju grešku i preduzeo mere da osposobi svoje trupe za frontalni rat; izvestan broj njegovih starešina upućen je u Kinu na nastavne kurseve.

3) Faza ravnoteže. — Posle smrti generala de Latra (januar 1952) komandu je preuzeo general Salan. Situacija se u delti Crvene Reke sve više pogoršavala zbog porasta vijetminskih snaga i pojačane gerilske aktivnosti. Važno francusko uporište Hoa Binh su već u februaru 1952 okružile tri vijetminske divizije. Probijanje posade ovog uporišta iz okruženja i njeno povlačenje na reku Daj uspeo je ali uz cenu od 25% gubitaka.

Krajem 1952 preduzeo je Djiap sa tri divizije pohod na područje Tai koje se nalazi u severozapadnom delu Vijetnama, između Crvene Reke i Laosa, i preko kojeg vode saobraćajne veze između Šijama i Kine. Francuske snage nisu mogle

⁹⁾ O uticaju zemljišta na rat u Indokini vidi prikaz u »Vojnom delu«, br. 8/54, str. 71.

da se održe na srednjem toku Crvene Reke već su se, po naređenju generala Salana, prikupile u Na Samu gde su organizovale utvrđeno uporište. Napadi Djiapovih trupa, u toku zime 1952, na Na Sam nisu uspeali, ali to nije sprečilo Djiapa u njegovom nastupanju na Tai. Djiap je oko Na Sama izradio obilazne puteve kojima je produžio nastupanje prema Laosu, ostavljajući prema Na Samu slabije snage, dok su Francuzi još čitavu godinu dana držali u Na Samu posadu jačine 20.000 ljudi i snabdevali je vazдушnim mostom dugim 250 km.

U svom nastupanju kroz Laos vijetminske snage su u aprilu 1953 potisle francusko-laoske snage i uputile se prema glavnom gradu Laosa, Luang Prabangu. Međutim, iz neobjašnjenih razloga Vijetminci su prekinuli nastupanje i povukli se na severozapad.

Francuske rezerve su u to vreme bile angažovane po delovima tako da general Salan nigde nije mogao postići rešavajući uspeh. U takvoj situaciji je od njega, u maju 1953, dužnost komandanta u Indokini primio general Navar.

4) Faza operacija. — O stanju vijetminskih trupa, u početku ove faze, pisac iznosi ove karakteristične podatke:

Glavne snage sačinjavalo je 6 potpunih pešadiskih divizija i 1 teška divizija (artiljerija i pioniri), jačine oko 100.000 ljudi, i 10 samostalnih pukovskih grupa, jačine po 3.000 ljudi svaka, što iznosi svega oko 130.000 ljudi; znatan deo naoružanja ovih snaga bio je američkog porekla (naoružanje dobiveno iz Kine).

Pored ovih snaga, postojale su i poluregularne teritorijalne jedinice, ukupne jačine oko 120.000 ljudi i one su najčešće saradivale sa glavnim snagama. Seoska milicija (gerilci) vodila je gerilski rat na svom području, a njena je ukupna jačina ocenjena na 250—350.000 ljudi.

Za politički karakter vijetnamskih trupa značajna je ova Djiapova izjava: »Borbene snage oružane sile su najvažnije sredstvo Partije za postizanje njenih političkih ciljeva«. Svaki bataljon imao je političkog komesara, a njihov vrhovni organ bio je Politički biro u Generalštabu.

Glavnu ulogu u prenosu materijala za vijetnamske trupe imale su nošačke kolone, sastavljene od stanovništva, koje su uz znatne napore i teškoće uspješno prenosile materijal trupama (tek u borbama kod Dijen Bijen Fua vijetnamske su trupe raspolagale većim brojem kamiona). U pogledu zaštite komunikacija i transporta, vijetnamske snage su bile u znatno boljem položaju nego Francuzi koji su svaki transport, upućivan kopnenim komunikacijama, morali solidno obezbediti borbenim snagama, a izvestan broj istaknutih uporišta nisu ni mogli snabdevati kopnenim komunikacijama već samo vazдушnim putem.

Stanje francuskih trupa u početku ove faze bilo je ovakvo: veći deo padobranaca bio je u utvrđenjima kod Na Sama i u Laosu, veći deo transportne avijacije snabdevao je pola tuceta uporišta, dok je masa pešadije ležala u bunke-rima oko delte Crvene Reke. Bao Dajeve trupe bile su u toku formiranja.

Premda plan generala Navara nije zvanično objavljen, ipak se iz izvesnih indicija može zaključiti da je osnovna ideja njegovog plana bila: »... povratiti borbenim snagama pokretljivost i agresivnost koje im nedostaju«. Otuda se leto 1953 karakteriše mnogobrojnim iznenadnim francuskim napadima u raznim pravcima, ali bez krupnijih rezultata u pogledu konačnog uspeha u ratu.

U avgustu 1953 posada iz Na Sama povučena je u deltu Crvene Reke; time je borbeno moć francuskih trupa u delti osetno pojačana.

U oktobru 1953 Djiap je preuzeo inicijativu. On je ponova krenuo na Laos sa jakim snagama: 3 pešadijske divizije i teška divizija (2 art. puka, pionirski puk i protivavionski puk). General Navar se tada našao u teškoj dilemi: da li da iskoristi priliku koja je nastala odlaskom glavnih vijetnamskih snaga iz područja severno od delte Crvene Reke i da prodre u to područje gde su bili vijetnamski štabovi i pozadinske ustanove, a verovatno i Ho Ši Minova vlada, ili ne? S druge strane, prodor u to područje ostavio bi, istovremeno, Laos bez odbrane.

Odluku je u toj situaciji doneo francuski Komitet nacionalne odbrane. On je, iz političkih razloga, rešio da se Severni Laos drži po svaku cenu, a general Navar je imao da postupi po tom rešenju.

Da bi sprečio prodor Vijetnina u Laos, general Navar je odlučio da posedne Dijen Bijen Fu, selo u Severozapadnom Vijetnamu, u blizini laoske granice, preko koga vodi drum za Laos. Prvi padobranski bataljoni spustili su se u Dijen Bijen Fu 20 oktobra 1953 i otpočeli s utvrđivanjem. Posle toga su u Dijen Bijen Fu upućena pojačanja u artiljeriji i tenkovima, a uređeni su i aerodromi za izviđačke avione i lovce-bombardere. Slabost odbrane Dijen Bijen Fua ispoljila se odmah u tome što se on nalazi u širokoj planinskoj dolini tako da su visovi na ivicama doline suviše udaljeni da bi se mogli uključiti u odbranbeni sistem.

Djiap je posle nekoliko nasilnih izviđanja jednostavno obišao Dijen Bijen Fu i produžio marš prema Luang Prabangu, a jednu je kolonu uputio u pravcu Južnog Laosa.

Ono što se dogodilo posle toga moći će istoričari tek kasnije da razjasne. Naime, uprkos teškog pritiska Djiapa na Severni Laos i pojačane gerilske aktivnosti u delti Crvene Reke (samo jednom sabotražom bilo je uništeno 30 transportnih aviona), general Navar je januara 1954 preduzeo desant u Južnom Anamu koji je za opštu situaciju bio beznačajan ali je istrošio francuske rezerve.

Djiap je u to vreme prekinuo dalji pohod na Laos, prema Luang Prabangu, i oborio se na siguran plen: Dijen Bijen Fu. Izbor ovog objekta bio je vezan za političke razloge, uslovljene odlukama Berlinske konferencije februara 1954. Pisac o tome kaže: »Političari su, i ne sluteći, sami u Berlinu odredili datum za likvidaciju Dijen Bijen Fua time što su odlučili da se za kraj aprila sazove u Ženevi Aziska konferencija«.

Tako je za obe strane borba za Dijen Bijen Fu postala simbol. Francuska je užurbano upućivala pojačanja u Indokinu, u prvom redu sve raspoložive padobranice, ali je već krajem marta sve bilo prekasno.

Kao što je već izneto, odbrana Dijen Bijen Fua imala je znatne slabosti zbog toga što je uporište bilo dominirano sa okolnih visova tako da je protivnik mogao i oba aerodroma osmatrati i gađati. Osim toga, protivnik je raspolagao

i znatnom artiljerijom i protivavionskim oruđima, a francuska avijacija je sve teže i ređe mogla da vrši dotur materijala i evakuaciju ranjenika. Bolnica u skloništu bila je prvobitno predviđena za 24 ranjenika ali je, pri kraju, morala da primi 2.000.

Prvi jak napad počeo je 13 marta 1954 na odbranbene čvorove Gabrijel i Beatris i njih su, posle ogorčene borbe, Vijetminci zauzeli. Djiap je znao o čemu se radi: zauzeće Dijen Bijen Fua trebalo je da bude adut na konferenciji u Ženevi. Sledeći udarac naneo je Djiap time što je artiljerijski čvor Izabel otkesao od ostalog dela uporišta; general de Kastri, komandant Dijen Bijen Fua, uspevao je, doduše, da u nekoliko mahova uspostavi vezu sa Izabelom pomoću tenkovskih protivnapada, ali je od sredine aprila i to postalo nemoguće.

U ovim prvim napadima imale su i Djiapove trupe znatne gubitke — oko 5—6.000 ljudi.

Kišni period koji je posle tih napada nastupio otežao je francuskoj avijaciji da vrši dotur municije i hrane; istovremeno je i protivnička PAO postala efikasnija tako da je transportna avijacija izgubila oko 60 posada i mašina.

Drugi jak napad otpočeo je 22 aprila sa severozapada; uprkos jakom otpora posade protivnik se dokopao aerodroma.

Poslednji napad, sa sveže popunjenim snagama, preduzeo je Djiap 7 maja. Oko podne napadač je prodro u unutrašnjost utvrđenja gde je došlo do bliske borbe bombama i noževima; oko 17.30 časova uništena su u Dijen Bijen Fua oruđa i radiostanice, a uskoro posle toga i posada art. čvora Izabel razorila je svoja oruđa i pokušala da se probije, ali je pritom uništena. Time je završena likvidacija uporišta Dijen Bijen Fua.

Gubitak posade Dijen Bijen Fua ne bi, s obzirom na njen broj (oko 15.000 ljudi), bio toliko značajan da bi mogao uticati na rešenje u ratu. Ali je on ipak bio vrlo težak zbog toga što su to bile najbolje trupe: 6 padobranskih bataljona i 4—6 bataljona Stranačke legije (među njima 1.200—1.400 Nemaca). Najvažnije je bilo — pored političkih reperkusija — to što je inicijativu konačno preuzeo Djiap i nije bilo nikakvog izgleda da se ona preotme.

U delti Crvene Reke ostalo je sada oko 60.000 ljudi francusko-vijetnamskih trupa prema osam regularnih Ho Ši Minovih divizija; osim toga, broj gerilaca u delti popeo se na preko 100.000 ljudi. Zbog toga je novi francuski komandant u Indokini, general Eli, odlučio da napusti južni deo delte kako bi imao dovoljno snaga za odbranu skraćene linije fronta i njegovo sigurno držanje. Napuštanje južnog dela delte Crvene Reke bio je poslednji akt rata u Indokini jer je 21 jula 1954 u Ženevi zaključen sporazum o primirju.⁴⁾

M. J.

⁴⁾ Vidi »Vojno delo«, br. 10/54, str. 78.